

ваними. Для виправлення правозастосовних помилок було створено суд вищої ланки, який законодавством уповноважений скасовувати неправосудні рішення, у такий спосіб усуваючи їх негативні наслідки. З приводу питання доказування на цій стадії, то необхідно внести зміни до КПК України, доповнивши його окремою статтею, в якій чітко були б визначені межі апеляційного розгляду, повноваження суддів під час розгляду апеляційної скарги для уникнення неправильного тлумачення норм кримінального процесуального законодавства.

1. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.05.2021).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 11.05.2021).

3. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Молдова. URL: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=326970> &lang=2 (дата звернення: 11.05.2021).

4. Jelínek J. a kolektiv. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání / Jiří Jelínek. – Praha : Leges, 2012. – 1301 s.

5. Соловьева Н.А. Юридикто-фактическая проверка приговора в апелляционном производстве: монография. М. : Юрлитинформ, 2013. С.184.

Савела Є. А.

слухач магістратури

Науковий керівник:

Сердюк І. А.

доцент кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ

Оптимальним з погляду захисту приватних і публічних інтересів, дотримання кримінальних процесуальних гарантій, встановлення істини є такий результат судового провадження, який би задовольняв його учасників і цілком відповідав меті та завданням кримінального провадження. Саме цей соціально-правовий наслідок реалізації функцій суду у кримінальному судочинстві узгоджується з доктриною правової держави і громадянського суспі-

льства, ролі судової влади у концепції поділу державної влади, позитивно впливає на стан законності та правопорядку. Утім якість суддівського правозастосування у сфері кримінального провадження небездоганна, що зумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин та умов. Ця обставина не могла не відобразитись у суспільній правосвідомості,

Одним із засобів захисту порушених прав і свобод громадян є провадження судів вищих інстанцій. Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України. Тож, враховуючи викладене, дослідження особливостей доказів і доказування у провадженні у Верховному Суді є вкрай важливим та актуальним питанням.

Попередньо зауважимо, провадження у Верховному Суді є діяльністю з перегляду судових рішень (касаційний перегляд), що відіграє важливу роль у забезпеченні прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, прийняття законного й обґрунтованого судового рішення.

Право на перегляд судового рішення вищестоящим судом, включаючи Верховний Суд, вважається невід'ємною частиною права на судовий захист. Водночас, це положення є міжнародним стандартом, оскільки неможливо гарантувати законність та обґрунтованість судового рішення, не гарантуючи права зацікавленої особи переглядати його в іншому суді [1].

Відтак, важко переоцінити значення здійснення провадження у Верховному Суді. Проте, необхідно зазначити, що наразі, провадження у Верховному Суді є провадженням суду касаційної інстанції (п. 21, ч. 1 ст. 3 КПК України).

Так, до прийняття Закону України № 2147-VIII від 03.10.2017 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [2], в КПК України існувала така стадія кримінального процесу, як провадження у Верховному Суді України. Однак, вказаний Закон вніс зміни до деяких законодавчих актів, в тому числі й до КПК України, якими було виключено Главу 33, що регламентувала провадження у Верховному Суді України.

Відтак, дослідження провадження у Верховному Суді необхідно проводити «крізь призму» теоретичних положень, що відображають касаційне провадження, оскільки беручи до уваги викладене та приписи п. 21, ч. 1 ст. 3 КПК України Верховний Суд – це суд касаційної інстанції [3].

Для характеристики будь-якого правового явища чи процесу необхідно з'ясувати його юридичну природу, визначити його риси. Для ґрунтовного осмислення положень КПК України щодо касаційного провадження, необхідно проаналізувати його дефініцію, з'ясувати особливості здійснення.

Право на касаційне оскарження є невід'ємною складовою частиною права на справедливий суд. Водночас, з погляду правової доктрини саме відкриття касаційного провадження може розцінюватися як головний та вирішальний елемент реалізації такого права. Зазначене пояснюється тим, що саме собою подання касаційної скарги в установленому законом порядку,

хоч і є необхідним для касаційного оскарження, маючи відповідне юридичне значення, але не гарантує настання факту відкриття касаційного провадження [4].

Загалом, термін «касація» (лат. «cassatio» – скасування, знищення; франц. «casser» – ламати, скасовувати) вперше виник у Франції, а потім його було прийнято багатьма іншими державами, в тому числі й Україною [5].

Український учений Н.Р. Бобечко, критикуючи провадження у Верховному Суді України, зазначав: «З одного боку, касаційне провадження має продовжувати виконувати роль останнього ефективного засобу правового захисту перед зверненням до міжнародних судових установ чи органів міжнародних організацій (залишаючись звичайною формою оскарження й перевірки судових рішень), а з іншого – забезпечувати єдність та стабільність судової практики, сприяти удосконаленню кримінального та кримінального процесуального законодавства...». Аналогічну позицію стосовно призначення касаційного провадження в сучасній судовій практиці України висловлювали Ю.М. Грошевий [6], В.В. Онопенко [7], Я.М. Романюк [8] та ін.

Касаційне провадження є засобом процесуального впливу на діяльність судів як першої, так і апеляційної інстанцій. Перевіряючи судові рішення, касаційний суд здійснює процесуальний контроль за діяльністю судів нижчих інстанцій.

Метою касаційного провадження, крім виправлення помилок, допущених у ході розгляду справи судами першої та касаційної інстанції, є також забезпечення єдності судової практики, однакового застосування законів усіма судами України [9], що є запорукою довіри до судової гілки влади.

Нині, на жаль, рішення судів різних регіонів України досить часто відрізняються одне від одного, навіть за однотипними ситуаціями. Тому, розглядаючи цільове призначення суду касаційної інстанції, не можна не погодитися з В.В. Кривенком [10] у тому, що ключове призначення Верховного Суду – зорієнтувати суддів і судову практику на правильне застосування закону в державі.

В Україні ухвалені Верховним Судом є обов'язковими для судів нижчого рівня, однак, як зауважує Я.М. Романюк, на практиці така обов'язковість значною мірою є декларативною, адже «трапляються випадки, коли обов'язкові правові висновки Верховного Суду судами нижчого рівня нехтуються, ігноруються, не беруться до уваги, а судова практика спрямовується в інше русло» [11].

Отже, Верховний Суд, як найвищий судовий орган у системі судорою України, по-перше, забезпечує захист приватних і публічних інтересів, дотримання кримінальних процесуальних гарантій, встановлення істини, а також вирішує суперечності у судовій практиці; по-друге, здійснює касаційне оскарження, що є невід'ємною складовою частиною права на справедливий суд, а також є проявом процесуального контролю за законністю рішень, ухвалених судами першої та апеляційної інстанцій.

1. Верховний Суд у цифрах і фактах за 2020 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Zvit_2020.pdf.
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 48, ст.436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19/ed20171215#n324>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.04.2020. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. Дата оновлення 14.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Бутирська І.А. Забезпечення Верховним Судом єдності судової практики: актуальні питання / *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. С. 153-155.
5. Овчаренко О.М. Актуальні правові позиції Верховного Суду з виконавчого провадження / *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. С. 182-186.
6. Бобечко Н.Р. Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України : дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність / Назар Ростиславович Бобечко. – Львів., 2016. – 498 с.
7. Грошевий М.Ю. Інстанційна побудова судової системи України. Вибрані праці / М.Ю. Грошевий; упорядники : О.В. Капліна, В.І. Маринів. –Х.: Право, 2011. – 656 с.
8. Онопенко В.В. «Мені судилося» (виступи, листи, інтерв'ю, хроніка подій – 2006-2010 роки) / В.В. Онопенко. – К. : Атіка, 2010. – 584 с.
9. Романюк Я.М. Реформування судової влади в Україні / Я.М. Романюк // *Право України*. – 2014. – № 11. – С. 14–73.
10. Кримінальний процес : підручник / [Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х. : Право, 2013. – 824 с
11. Кривенко В.В. «До 1991-го суд в Украине был карательным инструментом» [Електронний ресурс] / В.В. Кривенко // веб-сайт Верховного Суду України. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A53A9AA7A44BD466C2257B44002EC6CA?OpenDocument&year=2005&month=10&](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A53A9AA7A44BD466C2257B44002EC6CA?OpenDocument&year=2005&month=10&).